
Nom del projecte: Investigació Acció Participativa a les Escoles

Contacte: Ernesto Morales (ernesto.morales@uab.cat)

Web:

Àrea: Urban Governance, Commons, Internet and Social Innovation

Què

El projecte “Recerca Acció Participativa a les escoles”, en endavant IAP a les Escoles, propicia la col·laboració entre la universitat i les escoles i instituts públics amb la missió d'estrènyer llaços amb els agents socials i econòmics dels barris on es troben, buscant comprendre i actuar sobre els problemes percebuts pel propi alumnat, amics, famílies o docents. La particularitat d'aquest projecte és el disseny i desenvolupament conjunt d'una investigació acció participativa per part d'estudiants d'educació primària o secundària i persones que interessades en l'acció social, normalment estudiants universitaris, guiats i formats per l'IGOP.

La IAP a les escoles es proposa tenir incidència en diferents aspectes. D'una banda, es vol potenciar la vinculació dels centres educatius i el seu alumnat amb els agents i equipaments del barri. De l'altra, es fomenta la conscienciació i la reflexió crítica sobre l'entorn i les desigualtats socials existents. Tot això mitjançant la formació sobre metodologies i tècniques de recerca, de manera que l'alumnat adquireixi nous coneixements i competències que complementen i reforcen el currículum escolar.

Qui

La IAP es desenvolupa comptant amb la Coordinació de l'Escola de l'IGOP, professorat del Màster en Polítiques Socials i Acció Comunitària i NUS Processos Creatius SCCL, que ofereixen la formació i guia a l'equip comunitari de formadors, en col·laboració amb diferents escoles i instituts del Districte de Nou Barris (Barcelona).

Perquè

Des de l'Escola de l'IGOP es potencia la vinculació de la universitat amb el seu entorn i promou processos de recerca participativa juntament amb diferents actors del territori. En el cas de la IAP a les escoles, es busca, a més, la socialització de sabers entre alumnes de primària i secundària, potenciant la reflexió crítica sobre les desigualtats i l'apoderament comunitari.

Els principals objectius del projecte són:

- Enfortir els vincles del centre educatiu amb la comunitat educativa àmplia (família i actors del territori, com a entitats, professionals de serveis públics, institucions, etc.)
- Generar reflexió compartida i dinàmiques de cooperació entre els centres educatius i el seu entorn.
- Contribuir a la identificació de problemàtiques i generació de propostes i accions des del propi territori i la comunitat.
- Provar noves formes de recerca social mitjançant lògiques de coproducció de coneixement entre institucions universitàries i centres educatius.
- Explorar estratègies pedagògiques que combinin l'adquisició de competències bàsiques amb el desenvolupament de la consciència ciutadana.
- Estimular i reforçar actituds participatives i de compromís social entre els nens i les nenes, contribuint també al seu empoderament col·lectiu.
- Fomentar una visió crítica i propositiva al voltant de la realitat social.
- Reforçar el sentiment de pertinença a la comunitat com a valor positiu.

Com

Cada inici de curs acadèmic, des de l'Escola de l'IGOP s'obren inscripcions i se'n fa difusió entre la comunitat universitària per formar l'equip que treballarà amb els alumnes de diversos centres col·laboradors. La primera part del curs consisteix en la formació teòrica sobre desigualtats socials, metodologies de recerca participativa, gestió del poder i del conflicte a l'aula, entre d'altres aspectes. La segona part es desenvolupa als centres educatius, als quals s'acudeix quinzenalment.

Amb el suport del dit equip, els alumnes de primària o secundària, segons l'edició o el centre, duen a terme una investigació participativa sobre qüestions del seu entorn, i com els afecta ells mateixos i les seves famílies.

La IAP es caracteritza per una intencionalitat d'aplicació al territori. La investigació ha de tenir una finalitat social, de transformació o de millora de les condicions de vida de la comunitat. D'altra banda, incorpora la participació, la comunitat no és l'objecte d'estudi sinó el subjecte protagonista, els actors que ajuden a construir la realitat. Els nens i nenes apliquen entrevistes i enquestes, quaderns de debat familiar, cartografies col·laboratives, visites a equipaments i espais públics i altres tècniques. Al final del projecte presenten les seves conclusions en una acció final que pot tenir lloc a diferents equipaments del territori, incloent-hi la seu de l'Escola de l'IGOP.

Fases de la IAP a les Escoles:

Temàtiques abordades:

Inicialment, la temàtica era elegida pel centre educatiu, per fer posteriorment partícip l'alumnat en la definició del fenomen a estudiar. Les temàtiques abordades han estat les següents:

1. **Curs 2013/2014** "Respostes col·lectives a la crisi". (Escola Mestre Morera)
2. **Curs 2014/2015** "Ús de l'espai públic". (Escola Mestre Morera)
3. **Curs 2015/2016** "Les relacions de poder". (Escola Mestre Morera)
4. **Curs 2016/2017:**
 - "Els mitjans de comunicació i el barri de Ciutat Meridiana" (Escola Mestre Morera)
 - "La convivència al barri de Roquetes" (Escola Antaviana)
 - "Les violències al barri de Roquetes" (Institut – Escola Turó de Roquetes)
5. **Curs 2017/18:**
 - "La salut pública del nostre barri de Roquetes" (Institut – Escola Antaviana)
 - "Què pensen els joves del barri de Roquetes" (Institut – Escola Turó de Roquetes)
 - "Què és la pobresa? Com afecta al nostre barri de La Guineueta" (Escola Àgora)
 - "Cultura i desigualtats" (Escola Mestre Morera)
6. **Curs 2018/19**
 - "Què es el masclisme i com s'expressa al barri de La Guineueta" (Escola Àgora)
 - "Com han evolucionat els jocs a l'espai públic al llarg del temps al nostre barri?" (Institut – Escola Turó de Roquetes)
 - "La consciència del barri de Ciutat Meridiana sobre la natura que ens envolta i com la tractem" (Escola Mestre Morera)

7. Curs 2019/20:

- Històries de lluites veïnals del Rec Comtal (Escola Ciutat Comtal de Vallbona –BCN– i Institut-Escola El Viver de Can Sant Joan –Montcada i Reixac, en col·laboració amb l’entitat de Can Sant Joan “La Perifèrica”)
- Escollint... (Escola Àgora; desenvolupament del projecte a càrrec de l’entitat “Ètic-Habitat SCCL” de La Guineueta).

8. Curs 2020/21: “La violència al barri del Turó de la Peira”. (Escola Turó).

9. Curs 2021/22:

- La multiculturalitat al barri del Turó de la Peira (Escola El Turó)
- Usos i conflictes de l’ús dels espais al barri de Vallbona (Escola Ciutat Comtal)

10. Curs 2022/2023:

- La contaminació de la fàbrica LAFARGE i l’ús dels espais públics del barri de Can Sant Joan (Institut-Escola El Viver)
- La contaminació i l’origen dels espais del barri del Turó (Escola El Turó de la Peira)

Quan

El projecte es va iniciar el 2013, quan des de l'Escola de l'IGOP es va contactar amb una escola de primària per investigar i reflexionar conjuntament sobre les desigualtats provocades per la crisi del 2008 als barris més vulnerables de la ciutat de Barcelona.